

Дзяржаўная ўстанова адукацыі
“Гальшанская сярэдняя школа”

**Праграма
рэалізацыі праекта
“Бацькоўскі ўніверсітэт”
II ступень – “Маё дзіця – падлетак”
для бацькоў вучняў V- IX класаў.**

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Школа з'яўляецца найважнейшым сацыяльным інстытутам, з якім сям'я ўзаемадзейнічае на працягу ўсяго навучання дзіцяці. Эфектыўнасць адукацыі і выхавання дзіцяці шмат у чым залежыць ад таго, наколькі цесная гэтая сувязь. Патрабаванні сучаснай рэальнасці стымулююць педагогаў авалодваць найноўшымі педагогічнымі тэхналогіямі для выкарыстання іх у сваёй працы, шукаць эфектыўныя формы ўзаемадзеяння з бацькамі. Супрацоўніцтва сям'і і школы ў інтарэсах дзіцяці можа быць паспяховым толькі ў тым выпадку, калі яны стануць саюзнікамі, што дазволіць ім лепш спазнаць дзіця, улічваць індывідуальныя асаблівасці пры развіцці яго здольнасцей, сфарміраваць жыццёвыя арыенціры і каштоўнасныя прыярытэты.

Практыка паказвае, што не ўсе бацькі маюць дастатковы ўзровень ведаў і ўменняў у галіне выхавання і маюць цяжкасці пры развіцці і выхаванні дзіцяці, устанаўленні з ім кантактаў. Бацькі не валодаюць у дастатковай меры ведамі узроставых і індывідуальных асаблівасцей развіцця дзіцяці, часта ажыццяўляюць выхаванне інтуітыўна, што, як правіла, не прыносіць пазітыўных вынікаў. Не заўсёды бацькі разумеюць сваё дзіця. Бацькі могуць слухаць, але не чуць яго, што прыводзіць да складанасцей ва ўзаемаадносінах. У такіх сем'ях часта няма трывалых міжасобасных сувязей паміж бацькамі і дзецьмі і, як следства, «аўтарытэтам» становіцца знешняе, часта негатыўнае асяроддзе, што прыводзіць да «выхаду» дзіцяці з-пад уплыву сям'і.

Педагогам, педагогу сацыяльнаму важна ўсталяваць партнёрскія адносіны з сям'ёй кожнага выхаванца, стварыць атмасферу ўзаемападтрымкі і супольнасці інтарэсаў. На сучасным этапе развіцця сувязным звязном паміж школай і сям'ёй з'яўляюцца спецыялісты сацыяльна-педагогічнай і псіхалагічнай службы. Менавіта ад іх працы залежыць тое, наколькі ў сем'ях разумеюць палітыку, якая праводзіцца школай у адносінах да выхавання, навучання дзяцей, як актыўна ўдзельнічаюць у яе рэалізацыі. Пры гэтым сям'я павінна разглядацца як галоўны заказчык і саюзнік у выхаванні дзяцей, а аб'яднанне намаганняў педагогаў і бацькоў створыць спрыяльныя ўмовы для развіцця навучэнцаў.

Мэта Бацькоўскага ўніверсітэта —

павышэнне педагогічнай і псіхалагічнай культуры бацькоў, фарміраванне адказнага, пазітыўнага бацькоўства. Універсітэт педагогічных ведаў для бацькоў павінен спрыяць усталяванню кантактаў бацькоў са школай, узаемадзеянню бацькоў і педагогаў у выхаванні, развіцці і сацыялізацыі дзіцяці.

Асноўныя задачы Бацькоўскага ўніверсітэта:

- фарміраванне каштоўнасна-сэнсавых асноў бацькоўства;
- актуалізацыя пачуцця адказнасці за выкананне бацькоўскіх функцый;
- фарміраванне і развіццё псіхолага-педагагічных кампетэнцый бацькоў у галіне сямейнага выхавання (фарміраванне ведаў аб сямейнай псіхалогію, дзіцяча-бацькоўскія адносіны, узроставыя асаблівасці дзяцей, фарміраванне гарманічных сямейных адносін, навыкаў канструктыўнага ўзаемадзеяння з дзецьмі і інш.), садзейнічанне развіццю навыкаў самаадукацыі бацькоў;
- забеспячэнне мэтанакіраванай работы па прафілактыцы сямейнага недабрабыту і сацыяльнага сіроцтва, зніжэнне рызыкі канфліктных сітуацый і крызісных станаў, узнікнення цяжкасцей у сямейным выхаванні, аказанне своєчасовай псіхолага-педагагічнай і інфармацыйнай дапамогі сем'ям, якія трапілі ў цяжкую жыццёвую сітуацыю;
- арганізацыя эфектыўнага супрацоўніцтва і партнёрства бацькоў навучэнцаў і ўстановы адукацыі і г. д.

Мэтавая група — бацькі (законныя прадстаўнікі) навучэнцаў.

Напрамкі работы Бацькоўскага ўніверсітэта:

I. Арганізацыйныя:

- фарміраванне вочнай і дыстанцыйнай формаў навучання ў Бацькоўскім універсітэце;
- распрацоўка інтэрнэт-сайта Бацькоўскага ўніверсітэта;
- стварэнне ў папулярных сацыяльных сетках («ВКонтакте», «Одноклассники», «Facebook») інтэрнэт-рэсурсаў для размяшчэння інфармацыі аб дзейнасці Бацькоўскага ўніверсітэта (анонс маючых адбыцца сустрэч, інфармацыя аб мінулых сустрэчах, матэрыялы адукацыйнага характару для бацькоў і г. д.).

II. Інфармацыйна-асветніцкія:

- прэзентацыя зместу праграмы і мерапрыемстваў Бацькоўскага ўніверсітэта;
- арганізацыя псіхолага-педагагічнай асветы бацькоў па розных аспектах сямейнага выхавання:
 - прававое: аб магчымасцях, правах і абавязках у ажыццяўленні адукацыйных патрэб сям'і;
 - псіхолага-педагагічнае: аб метадах і формах выхавання, навучання дзіцяці;
 - грамадзянскае: аб шляхах развіцця адукацыі, школы.
- кансультаванне бацькоў па юрыдычнай, псіхолага-педагагічнай і іншым праблемах.

III. Змястоўны:

- навукова-метадычнае забеспячэнне фарміравання псіхалага-педагагічнай кампетэнтнасці бацькоў у галіне выхавання і развіцця дзяцей з улікам сацыякультурных традыцый, сучасных праблем і асаблівасцей развіцця грамадства;
- пашырэнне выхаваўчага і творчага патэнцыялу бацькоў і сям'і ў цэлым.

Выхаваўчая дзейнасць Бацькоўскага ўніверсітэта будзе:

- на ацэнцы бацькамі ўласнага жыццёвага вопыту;
- на набыцці новых ведаў з апорай на ўласныя ўнутраныя рэзервы;
- на стабільных зносінах дзяцей і іх бацькоў;
- на фарміраванні атмасферы пошуку новых ведаў;
- на самаўдасканаленні бацькоў праз ўсведамленне імі індывідуальнага погляду на дзіця;
- на развіцці творчых здольнасцей членаў сям'і;
- на ўменні бачыць вынікі развіцця дзяцей;
- на ўменні бачыць цяжкасці і шукаць шляхі іх пераадолення, выстройваць лясвіцу поспеху.

Праца Бацькоўскага ўніверсітэта арганізуецца з улікам заканамернасцей развіцця дзіцяці ў розныя ўзроставыя перыяды па **трох ступенях**:

I ступень — «**Маё дзіця — малодшы школьнік**» — для бацькоў вучняў I—IV класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі,

II ступень — «**Маё дзіця — падлетак**» — для бацькоў вучняў V—IX класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі,

III ступень — «**Маё дзіця — старшакласнік**» — для бацькоў вучняў X—XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі.

Прапанаваныя напрамкі будуць спрыяць ўключэнню бацькоў у актыўнае супрацоўніцтва са школай ў вырашэнні праблем сямейнага выхавання. Арганізацыя ўзаемадзеяння з бацькамі навучэнцаў у рамках Бацькоўскага ўніверсітэта дазволіць аб'яднаць намаганні бацькоў, педагогаў, педагогаў-псіхалагаў, педагогаў сацыяльных і іншых спецыялістаў па арганізацыі канструктыўнага дыялога ў пошуку адказаў на актуальныя пытанні сямейнага выхавання.

Формы правядзення заняткаў:

- **традыцыйныя** (лекцыі, гутаркі, канферэнцыі, круглыя сталы, дыскусіі, семінары-практыкумы, майстар-класы, псіхалагічныя трэнінгі, індывідуальныя гутаркі і кансультацыі, апытанні бацькоў па рознай тэматыцы, абмен вопытам работы і г. д.);

- **дыстанцыйныя** (вебінары, форумы, online кансультацыі, размяшчэнне інфармацыі па актуальных пытаннях сямейнага выхавання на сайце школы, праца на гарачай лініі ўстанова адукацыі, удзел у стварэнні рэкламных буклетаў, лістовак, афармленне стэндаў, анкетаванне бацькоў, стварэнне і абнаўленне кутка педагога-псіхолага ў кожным класе; прыцягненне бацькоў да ўдзелу ў тэматычных выставах і іншых мерапрыемствах).

Чакаемыя вынікі работы Бацькоўскага ўніверсітэта:

- фарміраванне ў бацькоў ўсвядомленых адносін да бацькоўства;
- павышэнне цікавасці бацькоў да самаадукацыі;
- задавальненне патрэб сям'і навучэнца ў адукацыйных паслугах: у навучанні, псіхолага-педагагічнай падтрымцы і інш.;
- павышэнне ўзроўню педагагічнай культуры бацькоў;
- актывізацыя бацькоў у вырашэнні сямейных праблем, скарачэнне колькасці няшчасных сем'яў, выпадкаў сямейнага гвалту, памяншэнне колькасці падлеткаў з дэвіянтнымі паводзінамі;
- развіццё ўзаемаразумення, супрацоўніцтва сям'і і ўстанова адукацыі;
- ахоп бацькоўскім усенавучам большасці бацькоў навучэнцаў, дзякуючы сістэме дыстанцыйнага навучання.

Заняткі Бацькоўскага ўніверсітэта мяркуецца праводзіць адзін раз у чвэрць. Кансультацыі для бацькоў праводзяцца ў адпаведнасці з устаноўленым ***графікам***. Тэматыка заняткаў і кансультацый з бацькамі вызначана з улікам узроставых псіхалагічных асаблівасцей навучэнцаў.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН РАБОТЫ БАЦЬКОЎСКАГА УНІВЕРСІТЭТА

№	Назва раздзела, тэмы заняткаў, пералік вывучаемых пытанняў	Тэрміны правядзення	Форма правядзення	Адказныя
1	<i>5 клас</i>			
1.1	<p><i>Тэма 1. Адаптацыя дзіцяці ў новым калектыве.</i></p> <p>Фарміраванне новага вучэбнага калектыву 5 класа. Адаптацыя дзіцяці ў новым асяроддзі. Цяжкасці адаптацыі пяцікласнікаў да школы</p>	Верасень	Семінар-практыкум/вебінар	Азаровіч С.А.
1.2	<p><i>Тэма 2. Дзіця сярод аднагодкаў.</i></p> <p>Дзіцячы калектыў і яго значэнне ў развіцці асобы школьніка. Патрэбнасць дзіцяці ў прызнанні і самарэалізацыі. Праблемы лідэрства. Развіццё здольнасці да супрацоўніцтва як перадумова паспяховасці ў жыцці. Як дапамагчы дзіцяці ў наладжванні адносін з аднагодкамі</p>	Лістапад	Круглы стол/ гутарка/ семінар-практыкум	Азаровіч С.А.
1.3	<p><i>Тэма 3. Ваша дзіця вырасла.</i></p> <p>Асаблівасці малодшага падлеткавага ўзросту. Фізічнае, псіхічнае і сацыяльнае развіццё малодшых падлеткаў. Зносіны падлеткаў з аднагодкамі і дарослымі. Цяжкасці і рызыкі</p>	Люты	Лекцыя/ гутарка/ вебінар	Азаровіч С.А.

	малодшага падлеткавага ўзросту			
1. 4	<i>Тэма 4. Меры пакарання і заахвочвання ў сучаснай сям'і.</i> Пытанні дысцыпліны ў сям'і з малодшымі падлеткамі. Чаму не працуюць звыклыя метады выхавання. Як стаць падлетку сябрам без страты бацькоўскага аўтарытэту	Май	Круглы стол/ дыскусія/ форум/ вебінар	Азаровіч С.А.
2	6 клас			
2. 1	<i>Тэма 1. Сям'я як персанальнае мікраасяроддзе жыцця і развіцця дзіцяці. Маральныя і культурныя каштоўнасці сям'і.</i> Дзіця і задавальненне яго патрэб ў сям'і. Псіхолага-педагагічныя фактары развіцця і выхавання дзіцяці ў сям'і. Тыпы сямейнага выхавання і іх характарыстыка. Гарманічнае сямейнае выхаванне, яго асноўныя характарыстыкі. Праблемы маральнага выхавання дзяцей у сям'і. Маральныя традыцыі і звычаі. Каштоўнасці сям'і як аснова выхавання дзіцяці	Верасень	Лекцыя/ гутарка/ вебінар	Малышка А.М.
2. 2	<i>Тэма 2. Прафілактыка праблемных паводзін падлеткаў.</i> Адхіленні ў паводзінах падлеткаў. Формы	Снежань	Семінар-практыкум/ вебінар/ псіхалагічны трэнінг	Малышка А.М.

	<p>адыктыўных (залежных) паводзін падлеткаў (курэнне, алкагалізм, наркаманія і інш.). Прычыны залежных паводзін. Прафілактыка залежнасцей у падлеткавым асяроддзі. Роля бацькоў у папярэджанні адхіленняў у паводзінах падлеткаў</p>			
2. 3	<p><i>Тэма 3. Бяспека падлеткаў у сетцы Інтэрнэт.</i> Віртуальная рэальнасць: магчымасці і небяспекі. Асноўныя правілы медыябяспекі для бацькоў і падлеткаў. Прафілактыка інтэрнэт-рызык. Як зберагчы дзіця ад небяспекі ў сацыяльных сетках</p>	Сакавік	Круглы стол/ дыскусія/ форум/ семінар- практыкум/майстар- клас	Малышка А.М.
2. 4	<p><i>Тэма 4. Арганізацыя летняга адпачынку падлеткаў.</i> Правілы бяспечных паводзін летам. Небяспекі вольнага правядзення часу падлеткаў. Аказанне першай медыцынскай дапамогі. Рэкамендацыі бацькам па забеспячэнні бяспекі дзяцей у летні перыяд</p>	Май	Канферэнцыя/ семінар- практыкум/вебінар	Малышка А.М.
3	<i>7 клас</i>			
3. 1	<p><i>Тэма 1. Псіхалагічныя і фізіялагічныя асаблівасці сямікласнікаў.</i> Узроставыя асаблівасці 13—14-гадовых</p>	Верасень	Лекцыя/ гутарка/ вебінар	Эйдзюкев іч Н.М.

	падлеткаў. Спецыфіка развіцця увагі, памяці, мыслення. Палавое сталенне. Здароўе школьніка і яго поспехі ў вучобе			
3. 2	<i>Тэма 2. Прафілактыка правапарушэнняў падлеткаў.</i> Супрацьпраўныя паводзіны непаўналетніх. Фактары і прычыны правапарушэнняў. Падлеткі «групы рызыкі»	Лістапад	Круглы стол/ гутарка/ вебінар	Эйдзюкев іч Н.М.
3. 3	<i>Тэма 3. Правілы паводзін з падлеткамі: асаблівасці пераходнага ўзросту.</i> Жыццё сям'і з дзіцем-падлеткам: барацьба прынцыпаў або пошукі кампрамісаў. Псіхалагічны клімат у сям'і. Бацькоўскі аўтарытэт: як яго набыць і як не страціць. Правілы ўзаемадзеяння з падлеткам	Люты	Канферэнцыя/ дыскусія/форум/ семінары-практыкум/ псіхалагічны трэнінг	Эйдзюкев іч Н.М.
3. 4	<i>Тэма 4. Як павысіць вучэбную матывацыю падлеткаў.</i> Стаўленне падлеткаў да навучання. Страта цікавасці да вучобы ў падлеткаў — што рабіць і як пазбегнуць. Прычыны зніжэння вучэбнай матывацыі ў падлеткавым узросце. Як зацікавіць падлетка навучаннем? Матывацыя на поспех	Красавік	Гутарка/ семінары-практыкум/ псіхалагічны трэнінг	Эйдзюкев іч Н.М.

4	<i>8-я класы</i>			
4.1	<p><i>Тэма 1. Жыццёвыя мэты падлеткаў.</i> Мэты падлеткавага перыяду. Пастаноўка мэт і іх дасягненне. Паспяховасць у школе як адзін з фактараў паспяховага дасягнення мэт</p>	Кастрычнік	Лекцыя/ гутарка/ вебінар	Балай А.П.
4.2	<p><i>Тэма 2. Як зберагчы падлетка ад гвалту.</i> Гвалт і бяспека нашых дзяцей. Віды гвалту. Аналіз праблемных сітуацый. Прафілактыка асноўных рызык. Асаблівасці віктымных паводзін (паводзін «ахвяры»)</p>	Снежань	Канферэнцыя/ форум/семінар- практыкум/ псіхалагічны трэнінг	Балай А.П.
4.3	<p><i>Тэма 3. Асцярожна: суіцыд.</i> Суіцыд сярод непаўналетніх. Віды і прычыны. Матывы суіцыдальных паводзін у падлеткаў. Індыкатары суіцыдальнай рызыкі. Прафілактыка суіцыдальных паводзін</p>	Сакавік	Гутарка/ семінар- практыкум/вебінар	Балай А.П.
4.4	<p><i>Тэма 4. Культура паводзін у канфліктных сітуацыях.</i> Паняцце «канфлікт». Шлюбныя сваркі і канфлікты. Развод як псіхатраўміруючы фактар. Наступствы разводу для мужа і жонкі і дзяцей. Сямейныя канфлікты ў дыядзе «Бацькі-дзеці»,</p>	Май	Круглы стол/ канферэнцыя/ семінар-практыкум/ псіхалагічны трэнінг	Балай А.П.

	<p>прычыны іх узнікнення. Стратэгіі паводзін у канфлікце, спосабы пераадолення і прафілактыка дзіцяча-бацькоўскіх канфліктаў. Школьныя канфлікты. Культура паводзін дарослых і дзяцей пры ўзнікненні школьных канфліктаў</p>			
5	9 клас			
5.1	<p><i>Тэма 1. Партрэт сучаснага падлетка.</i> Індывідуальныя асаблівасці падлетка і характэрныя ўзроставыя рысы. Ключавыя перажыванні ўзросту. Асобныя асаблівасці і асаблівасці зносін. Магчымыя праблемы, знешнія і ўнутраныя канфлікты, стаўленне да вучобы</p>	Верасень	Лекцыя/ канферэнцыя/ вебінар	Мадэкса В.Ф.
5.2	<p><i>Тэма 2. Агрэсія, яе прычыны і наступствы.</i> Формы агрэсіўных паводзін падлеткаў. Прычыны агрэсіўнасці і яе ўплыў на ўзаемадзеянне падлетка з людзьмі, якія яго акружаюць. Магчымыя спосабы пераадолення агрэсіўнасці ў паводзінах падлетка. Рэкамендацыі для бацькоў па прафілактыцы і карэкцыі агрэсіўных паводзін падлетка</p>	Лістапад	Гутарка/ семінар- практыкум/вебінар	Мадэкса В.Ф.

5. 3	<p><i>Тэма 3. Фарміраванне здаровага ладу жыцця: шкодныя звычкі і як ім супрацьстаяць.</i></p> <p>Падлеткавы ўзрост як фактар рызыкі для ўзнікнення шкодных звычак і залежнасцей. Фарміраванне ў падлеткаў патрэбнасці ў здаровым ладзе жыцця, адказнасці за сваё здароўе. Прафілактыка шкодных звычак</p>	Люты	Лекцыя/ гутарка/ семінары-практыкум	Мадэкса В.Ф.
5. 4	<p><i>Тэма 4. Прафесійная арыентацыя дзевяцікласнікаў. Як дапамагчы падлетку выбраць прафесію?</i></p> <p>Прафесійныя намеры і магчымасці навучэнцаў. Уплыў сям'і на выбар прафесіі падлеткам. Як бацькі могуць падтрымаць дзіця пры выбары прафесіі? Знаёмства бацькоў навучэнцаў з вынікамі дыягностыкі схільнасцей, здольнасцей і прафесійных інтарэсаў падлеткаў</p>	Красавік	Канферэнцыя/ форум/ семінары-практыкум/вебінар	Мадэкса В.Ф.

	<p>Прадухіленне адчужанасці паміж бацькамі і дзецьмі. Як пачуць дзіця, пакуль яно не стала «цяжкім»?</p>	
8	<p>Як навучыцца разумець і прымаць падлетка? Аб бацькоўскім аўтарытэце. Канфлікты з падлеткам: як паводзіць сябе ў канфліктных сітуацыях? Падлетак у сацыяльных сетках: што рабіць? Як навучыць падлетка быць адказным за свае ўчынкі? Хатняя праца: задавальненне або пакаранне? Адносіны паміж хлопчыкамі і дзяўчынкамі: праблемы палавога выхавання. Як захаваць рэпрадуктыўнае здароўе падлетка?</p>	<p>педагог сацыяльны, класны кіраўнік, медыцынскі работнік, педагог- псіхолаг,</p>
9	<p>Фарміраванне правасвядомасці і адказнасці падлетка за свае ўчынкі. Самаацэнка паводзін. Як дапамагчы падлетку ў выбары прафесіі? Як навучыць дзяцей распараджацца грашыма? Вольны час і яго значэнне ў фармаванні асобы падлетка. Інтэрнэт-залежнасць: шляхі пераадолення. Арганізацыя вольнага часу дзяцей у перыяд летніх канікул. Адказнае бацькоўства — залог дабрабыту сям’і</p>	<p>Класны кіраўнік, педагог сацыяльны, педагог- псіхолаг, інспектар па справах непаўналетніх, педагог- псіхолаг</p>

РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТАРАТУРА

1 *Андреева, Т. В.* Психология семьи : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обучающихся по направлению и по специальностям психологии / Т. В. Андреева. — 3-е изд., перераб. и доп. — СПб. : Питер Пресс, 2014. — 334 с.

2 *Вержибок, Г. В.* Гендерное воспитание в семье и школе : Г. В. Вержибок ; под ред. А. С. Лаптенка. — Минск : Национальный институт образования, 2016. — 248 с.

3 *Глинский, А. А.* Воспитание гражданина, труженика, семьянина : пособие для педагогических работников учреждений общ. сред. образования / А. А. Глинский, А. Ф. Журба. — Минск : Национальный институт образования, 2018. — 232 с.

4 *Залыгина, Н. А.* Педагогическое взаимодействие с родителями учащихся, требующих повышенного внимания : пособие для педагогов учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, специальных учебно-воспитательных учреждений, специального лечеб.-воспит. учреждения / Н. А. Залыгина, М. Е. Минова. — Минск : Национальный институт образования, 2019. — 192 с.

5 *Кабуш, В. Т.* Гуманизация воспитательного процесса в современной школе : пособие для педагогов общ. сред. образования / В. Т. Кабуш, А. В. Трацевская. — Минск : Национальный институт образования, 2012. — 184 с.

6 *Катович, Н. К.* Формы и методы взаимодействия семьи и школы : пособие для педагогов учреждений общ. сред. образования / Н. К. Катович, Т. П. Елисеева. — Минск : Национальный институт образования, 2011. — 208 с.

7 *Козлова, Г. Л.* Безопасность детей в опасном мире : практическое пособие / Г. Л. Козлова, Л. Н. Мирейчик, М. В. Пряхина. — Минск : Альтиора. — Живые краски, 2013. — 55 с.

8 Концепция непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи: постановление Министерства образования Респ. Беларусь, 15.07.2015, № 82 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://adu.by/.../koncept-vospit-detej-i-molodioji.doc>. — Дата доступа : 29.09.2019.

9 *Кулагина, И. Ю.* Психология развития и возрастная психология : полный жизненный цикл развития человека / И. Ю. Кулагина, В. Н. Колюцкий. — М. : Академический проект ; Трикста, 2011. — 419 с.

10 *Левченко, А. О.* Дети онлайн : опасности в сети / А. О. Левченко. — М. : Изд-во «Э», 2015. — 320 с.

11 *Луговцова, Е. И.* Психология формирования культуры здорового образа жизни школьников : пособие для педагогов-психологов, педагогов социальных учреждений общ. сред. образования / Е. И. Луговцова. — Минск : Национальный институт образования, 2012. — 190 с.

12 *Мартынова, В. В.* Профилактика правонарушений учащихся : пособие для педагогов учреждений общ. сред. образования с белорус. и рус. языками обучения / В. В. Мартынова, Е. К. Погодина, Д. О. Донченко. — Минск : Национальный институт образования, 2019. — 192 с.

13 *Мартынова, В. В.* Социально-педагогические основы патронатного воспитания : пособие для специалистов управлений образования, органов охраны детства, социальных педагогов / В. В. Мартынова, А. М. Русецкая, В. И. Вашнева. — Минск : Национальный институт образования, 2011. — 160 с.

14 *Мартынова, В. В.* Социально-педагогическая работа с семьей : пособие для социальных педагогов учреждений образования, специалистов органов управления образованием / В. В. Мартынова, А. Н. Ходосок. — Минск : Национальный институт образования, 2010. — 216 с.

15 *Медведская, Е. И.* Ребенок в мире мультимедиа : предупреждение зависимости / Е. И. Медведская. — Минск : Народная асвета, 2018. — 192 с.

16 *Недвецкая, М. Н.* Теория и практика организации педагогического взаимодействия школы и семьи / М. Н. Недвецкая. — М. : УЦ Перспектива, 2011. — 152 с.

17 *Некрасова, З. В.* Как оттащить ребенка от компьютера и что с ним потом делать : пособие для родителей / Заряна и Нина Некрасовы. — 2-е изд., доп. — М. : Академический проект, 2017. — 254 с.

18 **Ничишина, Т. В.** Профилактика девиантного поведения несовершеннолетних в школе и семье / Т. В. Ничишина. — Минск : Национальный институт образования, 2018. — 248 с.

19 **Овчарова, Р. В.** Психология сопровождения родительства / Р. В. Овчарова. — М.: Академия, 2005. — 368 с.

20 **Овчарова, Р. В.** Родительство как психологический феномен : учеб. пособие / Р. В. Овчарова. — М. : Московский психолого-социальный институт, 2006. — 496 с.

21 **Окулич, Н. А.** Как стать успешным родителем : пособие для педагогов учреждений общ. сред. образования / Н. А. Окулич ; под ред. М. П. Осиповой. — Минск : ИВЦ Минфина, 2015. — 192 с.

22 **Осипова, М. П.** Педагогическое взаимодействие с семьей : пособие для педагогов учреждений общ. сред. образования / М. П. Осипова, Е. Д. Осипов. — Минск : ИВЦ Минфина, 2015. — 189 с.

23 **Первушина, Е. В.** Выжить в начальной школе. Как? : книга для умных родителей / Е. В. Первушина. — СПб. : Вектор, 2010. — 251 с.

24 **Петрановская, Л.** Тайная опора. Привязанность в жизни ребенка / Л. Петрановская. — М. : АСТ, 2015. — 210 с.

25 **Погодина, Е. К.** Модель организации деятельности специалистов социально-педагогической и психологической службы по оказанию психолого-педагогической помощи семьям в воспитании детей / Е. К. Погодина // Повышение качества профессиональной подготовки специалистов социальной и образовательной сфер : сб. науч. статей, Витебск, 2020 г. / Вит. гос. ун-т ; редкол. : Е. Л. Михайлова, С. Д. Матюшкова, С. Г. Туболец / науч. ред. Е. Л. Михайлова ; отв. за выпуск С. А. Моторов. — Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2020. — 238 с.

26 **Погодина, Е. К.** Психолого-педагогическая поддержка семьи в воспитании детей / Е. К. Погодина // Образование. Наука. Культура : материалы междунар. науч. форума (20 ноября 2019 г.). В 5 ч. Ч. 2. Междунар. науч.-практ. конференция «Педагогика и психология в современной системе образования» : сб. науч. статей / отв. ред. Н. В. Осипова. — Гжель : ГГУ, 2020. — 548 с. — С. 393—394.

27 **Погодина, Е. К.** Теория и практика социально-педагогической работы с семьей : учеб.-метод. пособие / Е. К. Погодина, С. Г. Туболец. — Минск : БГПУ, 2019. — 160 с.

28 **Погодина, Е. К.** Формирование психолого-педагогической компетентности родителей учащихся / Е. К.

Погодина // Вестник Шадринского государственного педагогического университета. — 2019. — № 4 (44). — С. 130—132.

29 Программа непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи на 2016—2020 гг. : постановление Министерства образования Респ. Беларусь, 22.02.2016, № 9 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://http://mp.minsk.edu.by/main.aspx?guid=6581>. — Дата доступа : 29.09.2019.

30 Психология семейных отношений с основами семейного консультирования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е. И. Артамонова, Е. В. Екжанова, Е. В. Зырянова и др. ; под ред. Е. Г. Силяевой. — М. : Издательский центр «Академия», 2005. — 192 с.

31 *Урбанович, Л. Н.* Нравственные основы семьи и брака. Система работы со старшеклассниками и родителями : метод. рекомендации, разработки занятий, тесты, анкеты, психологические практикумы [Методическое пособие с электронным приложением] / Л. Н. Урбанович. — М. : Глобус, 2009. — 256 с.

32 Формирование культуры семейных отношений : из опыта работы специалистов социально-педагогической и психологической службы учреждений образования Витебской области : методико-практические материалы. — Витебск : ГУДОВ «ВО ИРО», 2017. — 51 с.

33 Формирование семейных ценностей : игры и тренинги для учащихся и родителей / сост. Г. Г. Моргулец. — Волгоград : Учитель, 2011. — 183 с.

34 *Фурманов, И. А.* Психолого-педагогическая профилактика семейного неблагополучия : пособие для педагогов и психологов общеобразовательных, социально-педагогических учреждений, учреждений дошкольного образования / И. А. Фурманов. — Минск : Национальный институт образования, 2010. — 176 с.

35 *Хилько, М. Е.* Возрастная психология : краткий курс лекций / М. Е. Хилько, М. С. Ткачева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Юрайт, 2016. — 198 с.

36 *Целуйко, В. М.* Родители и дети : психология взаимоотношений в семье / В. М. Целуйко. — 2-е изд. — Мозырь : Содействие, 2007. — 222 с.

37 *Чечет, В. В.* Педагогика семейного воспитания / В. В. Чечет. — Мозырь : Белый ветер, 2003. — 292 с.

38 *Шнейдер, Л. Б.* Семейная психология : Антология / Л. Б. Шнейдер. — М. : Академический Проект; Трикста, 2010. — 720 с.